

1. บทนำ (Introduction)

เศรษฐกิจของไทยจะยังคงเผชิญกับความท้าทายนานัปการไปอีกรับทศวรรษ แต่มี อุตสาหกรรมหนึ่งนั้นคือ อุตสาหกรรมอาหารเกษตรซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ 3 ประการ ได้แก่ การ มีการ เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน , การลด ปัญหา ความ มายากจน และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ บทสรุปทางด้านการนโยบายนี้ได้เสนอสถานการณ์ทางด้านอุตสาหกรรมอาหารเกษตรของไทยและนโยบายเชิงนโยบายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตของประเทศไทย

2. การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth)

ประเทศไทยนับว่าเป็นศูนย์กลางการผลิต , การจัดการ ไร่ปลูกทาน และการตลาดของสินค้า อุตสาหกรรมอาหารเกษตร ในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมอาหารเกษตร มีส่วนอย่างมาก ต่อแนวทาง ขอบเขต และความยั่งยืนของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ ปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนศักยภาพของอุตสาหกรรมอาหารเกษตร ของไทยคือ อ การที่ผลิตภัณฑ์อาหารมี มูลค่าเพิ่มที่สูงกว่า , การรวมตัวระดับภูมิภาค และ การเกิดขึ้นของตลาดประเทศจีน การมีนโยบายที่รองรับและสนับสนุนปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่ง

งสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากทั้งจากศักยภาพของอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศเองและจากประเทศต่างๆในภูมิภาคใกล้เคียง

มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์อาหารที่สูงกว่า (Higher Food Value Added)

ประเทศไทยนับว่ามีเทคโนโลยีการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารที่ก้าวหน้ามากประเทศหนึ่งในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง อย่างไรก็ตาม

จากรูปข้างล่างนี้ได้ แสดงให้เห็นว่า อาหาร แปรรูป (processed food)

ยังคงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อมูลค่าเพิ่มของอาหารเกษตร (agro-food)

เมื่อ เปรียบเทียบประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี และได้หวัน

ประเทศไทยสามารถเพิ่มส่วนแบ่งในการผลิต อาหารได้มากกว่า 50%

ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่จะเพิ่มผลตอบแทนให้แก่ที่ดินและแรงงานของประเทศ

แต่ยังทำให้เกิดผลดีอย่างมากในด้านการพัฒนาแรงงานในประเทศให้มีความสมดุล

เนื่องจากประเทศไทยมีกำลังการผลิตในภาคเกษตรในเกือบทุกจังหวัด

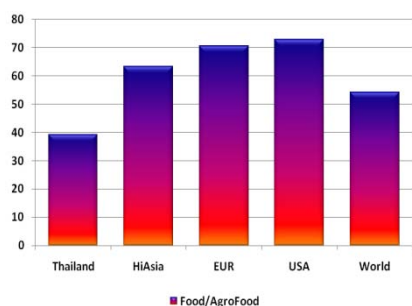
ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารสามารถที่จะกระจายไปยังจังหวัดต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าอุตสาหกรรมเมือง (urban-based industry) เป็นที่น่าสังเกตว่า ในประเทศที่พัฒนาในระดับสูง (high-income countries) อาหารเป็นส่วนที่สำคัญอย่างมากต่อมูลค่าเพิ่มของ สินค้า

อาหารเกษตร

อีกทั้งกระทรวงเกษตรในประเทศเหล่านี้ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารอย่างต่อเนื่อง

การสร้างแรงจูงใจสำหรับการรวมตัวระดับภูมิภาคในระบบการผลิตสินค้าอาหารเกษตร และการจัดการโซ่อุปทาน รวมทั้งการให้การสนับสนุนการกำกับดูแลทางด้านการค้า สำหรับเงื่อนไขการส่งออกและนำเข้าสินค้าในอุตสาหกรรมดังกล่าวของไทย

รูปที่ 1: มูลค่าการผลิตอาหารคิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของสินค้าอาหารเกษตร

สืบเนื่องด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่มีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญ

ประเทศไทยควรจะมีนโยบายแนวใหม่ที่จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารเกษตร ในเชิง ลึกและครอบคลุม มาก ขึ้น นโยบายเหล่านี้ ได้แก่

การสร้าง ความร่วมมือกัน ทางด้าน เทคโนโลยีชีวภาพ การวิจัยและพัฒนา

การขยายการให้บริการร่วมระหว่าง ภาครัฐและเอกชน

การรวมตัวในระดับภูมิภาค (Regional integration)

ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยนั้นแต่เดิมเอื้อประโยชน์ในด้าน การเมืองและการทหาร

แต่ในอนาคตนั่นถือว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศและ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เมื่อมีการรวมตัวกันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในเอเชีย

ประเทศไทยจึงได้รับประโยชน์อย่างมากเนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่ระหว่างเศรษฐกิจขนาดใหญ่จากจำนวนประชากรที่มากที่สุด สองแห่งของโลก

อีกทั้งยังได้ประโยชน์จากตลาดประเทศเพื่อนบ้านที่มีฐานะรายได้ต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ

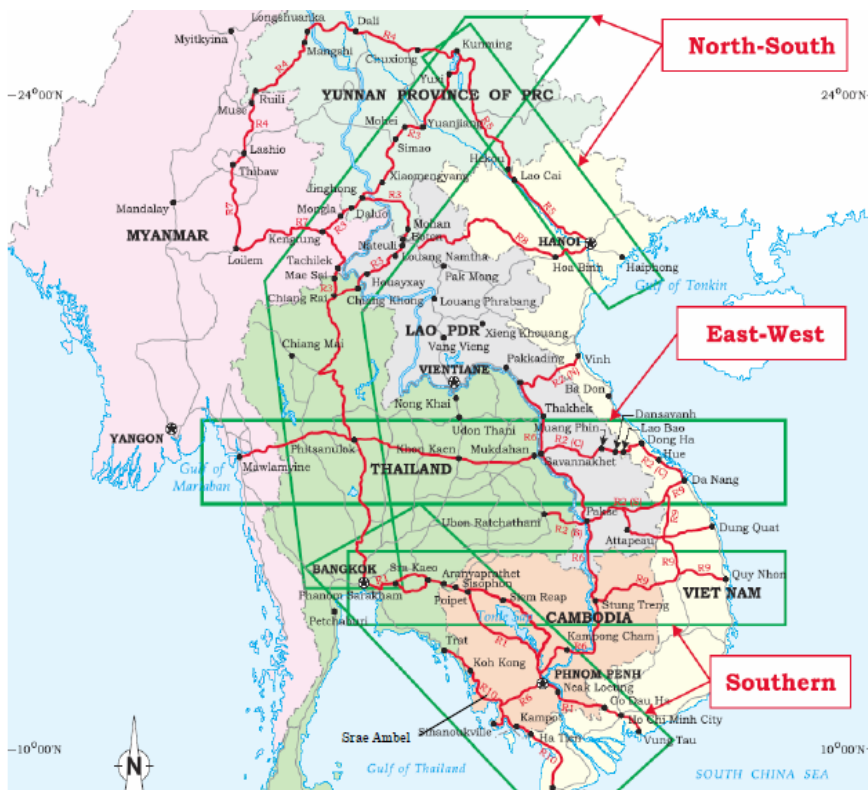
ปัจจัยต่าง ๆ นี้จะเอื้อประโยชน์ต่อศักยภาพในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าถ้าประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์

จากข้อได้เปรียบดังกล่าวในแง่ของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานของสินค้าและการเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางด้านการเงิน การดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดความสนใจ องค์กรลงทุน ทั้งภายในและต่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพการเจริญเติบโตของประเทศเพื่อนบ้านด้วย ภายใต้บริบทข้างต้นที่กล่าวมา อุตสาหกรรมอาหารเกษตรควรจะเป็นภาคอุตสาหกรรมนำ (leading sector) ที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

2.1.1 การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chains)

ภาคอุตสาหกรรมอาหารเกษตรของไทยมีระบบการจัดการโซ่อุปทานที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ แต่สิ่งที่ควรพิจารณาในตอนนี้ก็คือ จะต้องกระจายระบบบริหารจัดการดังกล่าวไปทั่วประเทศและทั่วภูมิภาคเพื่อที่ว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะสามารถกระจายไปยังกลุ่มที่มีรายได้น้อย ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ไม่เพียงแต่ประเทศไทยที่เห็นชอบกับ

การรวมกลุ่มในภูมิภาค ประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่ง ได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการรวมกลุ่มดังกล่าว เห็นได้จากโครงการสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงระบบขนส่งคมนาคมในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (รูปที่ 2) โครงการเชื่อมโยงระบบขนส่งคมนาคมดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความสำคัญของประเทศไทยในฐานะเป็นศูนย์กลาง (hub) ของภูมิภาคแห่งนี้ ดังนั้นนโยบายของประเทศควรที่จะสอดคล้อง และเหมาะสมเพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากโอกาสดังกล่าว

สำหรับอุตสาหกรรมอาหารเกษตร

รูปที่ 2:

๒๕๓๖

นโยบายที่กล่าวข้างต้นหมายถึงนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาการจัดการใช้อุปทาน

การลงทุนระดับภูมิภาคเพื่อสนับสนุนระบบโลจิสติกส์และการรวมกลุ่มทางการเงิน

เนื่องจากประเทศไทยมีการใช้ระบบการจัดการอุปทานสำหรับสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารเกษตรที่ล้าหน้าที่สุดในภูมิภาคนี้

ดังนั้นประเทศไทยจึงได้รับผลประโยชน์จากการเป็นผู้ริเริ่มที่จะพัฒนาระบบการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอาหารเกษตรให้ก้าวหน้าล้ำสมัย

นโยบายต่างๆดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการสร้างข้อตกลงความร่วมมือร่วมกัน

ภายใต้การสนับสนุนของแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธการเจรจาระหว่างประเทศ

นโยบายเหล่านี้จะทำให้ประเทศไทยได้ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาค

และสามารถให้บริการในฐานะศูนย์กลางของโลจิสติกส์และการบริการทางการเงินของภูมิภาคแก่ประเทศเพื่อนบ้านได้

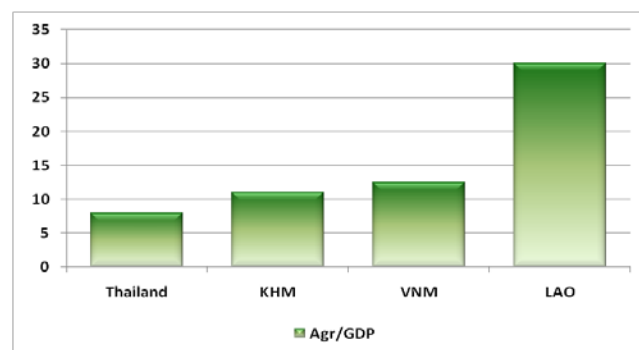
ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาระบบขนส่งและคมนาคมในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะทำให้ทุกประเทศที่เกี่ยวข้องเข้าถึงตลาดได้ง่ายขึ้น

แต่ผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจจะเพิ่มขึ้นถ้าประเทศอยู่ในฐานะตัวกลางทางธุรกิจของภูมิภาค

รูปที่

3:

มูลค่าการผลิตในภาคเกษตรคิดเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, ปี พ.ศ. 2548

จากรูปข้างต้นแสดงถึงศักยภาพของประเทศไทยในฐานะตัวกลางของสินค้าอุตสาหกรรม อาหารเกษตรได้อย่างชัดเจน

จากสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตในภาคเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจะเห็นว่า

ประเทศเพื่อนบ้านของไทยมีระบบเศรษฐกิจที่อิงกับภาคเกษตรกรรมมากกว่า

ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อให้กับภาคธุรกิจของไทยที่จะสร้างระบบการจัดส่งสินค้าอุตสาหกรรมอาหารเกษตรไปยังผู้บริโภค

รวมทั้งการรวมระบบดังกล่าวนี้เข้ากับระบบการจัดการอุปทานภายในประเทศนั้นๆ ผลลัพธ์ก็คือ

อุตสาหกรรมอาหารเกษตรในประเทศไทยจะมีปริมาณผลผลิต และ การใช้กำลังการผลิต เพิ่มขึ้น

การเพิ่มขึ้นในมูลค่าเพิ่มของระบบเศรษฐกิจเกษตร

การถ่ายทอดเทคโนโลยี

และรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับประเทศเพื่อนบ้าน

การที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ ร่วมกันจากการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคสมควรที่จะได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งจากภาครัฐ

2.1.2 การเงิน (Finance)

นโยบายทางการเงินควรที่จะส่งเสริมในแง่ของการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศและการเป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคของประเทศไทย ด้วยระบบธนาคาร

ตลาดทุน และตลาดตราสารหนี้ที่ก้าวหน้าที่สุด

ประเทศไทยจึงเป็นศูนย์กลางแหล่งเงินทุนสำหรับอุตสาหกรรมอาหารเกษตร อย่างไรก็ตาม

กรุงเทพฯ ในฐานะศูนย์กลางของตลาดสินค้ายังพัฒนาไม่

เต็มศักยภาพที่มีอยู่

เช่นเดียวกับชิคาโกที่กลายเป็นทางเลือกที่สมเหตุสมผลสำหรับตลาด สินค้ามากกว่านิวยอร์ก

กรุงเทพฯ เองก็เหมาะที่จะเป็นศูนย์กลางของ ตลาดสินค้าในภูมิภาคเนื่องด้วยทำเลที่ตั้งทางด้านภูมิศาสตร์

ถ้ามีนโยบายและระเบียบทางการเงินที่เหมาะสมก็จะเอื้อประโยชน์ให้กรุงเทพฯ สามารถเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางการเงินที่หลากหลาย สำหรับตลาดสินค้า

รวมไปถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ทันสมัยที่ใช้ในตลาดสินค้าเกษตรของกลุ่มประเทศ OECD

การเปิดตลาดของจีน (China's Emergence)

ตลอดช่วงเวลาอันยาวนานที่ผ่านมา

ประเทศไทยและจีนต่างได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางการค้า ที่มี ระหว่างกัน

เมื่อจีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดของเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับที่สามของโลกแทนเยอรมนี และเป็นไปได้ว่าจะตามทันญี่ปุ่นในอีกสองทศวรรษข้างหน้า

ทำให้มีโอกาสสำหรับความร่วมมือที่ไม่เคยมีมาก่อนระหว่างไทยและจีนเพิ่มขึ้น

โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอาหารซึ่งความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ประเทศไทยมีอยู่ในอุตสาหกรรมนี้จะ ผลักดันให้

ห้ระบบเศรษฐกิจที่โตเร็วที่สุดในโลก อย่างจีน ส่งผลกระทบต่อภาระกระตุ้นผลิตภาพการผลิตในภาคเกษตร และการพัฒนาของภาคชนบททั่วทุกหนแห่งในประเทศไทย

นอกเหนือจากแรงงานและถ่านหินที่มีอย่างมากมายแล้ว ประเทศจีนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่ขาดแคลนทรัพยากร

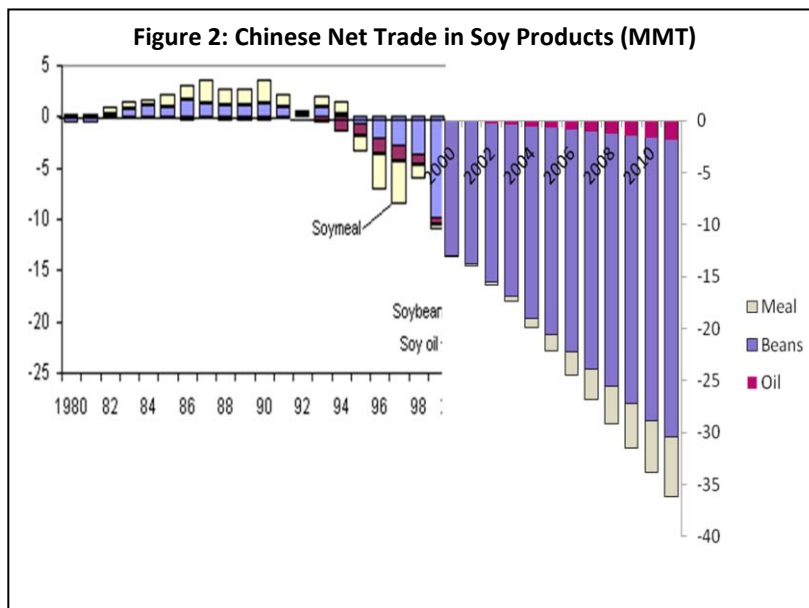
จากจำนวนประชากร ที่มีถึง 20% ของจำนวนประชากรโลก แต่จีนมีจำนวนที่ดิน ที่เหมาะแก่การเพาะปลูกเพียง 7% ของพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชทั้งหมดของโลก

และพื้นที่ดังกล่าวนี้ก็ลดน้อยลงไปอย่างมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเสื่อมลงของคุณภาพของดิน ในขณะที่ ดียวกัน ทรัพยากรน้ำก็ถูกจัดสรรอย่างไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในแต่ละส่วนของประเทศ ความเป็นชุมชนเมืองทำให้สัดส่วนของน้ำที่ไว้ใช้เพื่อการเกษตรลดลง นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของรายได้ในประเทศจีนทำให้รสนิยมของผู้บริโภคเปลี่ยนไปยังสินค้าเกษตรมากขึ้น เช่น เนื้อสัตว์ ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มีผลต่อการรักษาสมดุลอาหารภายในประเทศและการพึ่งพาตนเอง ผลลัพธ์ก็คือ ในอีก 5

ปีข้างหน้า

จีนจะกลายเป็นผู้นำเข้าสินค้าอาหารเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในเวลานี้

แนวโน้มดังกล่าวได้ปรากฏเด่นชัดในสินค้าอาหารเกษตรพื้นฐานบางตัว จากรูปที่ 4 จะเห็นว่า 15 ปีที่ผ่านมา จีนเป็นประเทศที่ส่งออกผลิตภัณฑ์ถั่วเหลือง แต่ทุกวันนี้จีนคือประเทศที่นำเข้า(สุทธิ)ถั่วเหลืองที่ใหญ่ที่สุด

ด จากรูปที่ 5 ซึ่งให้เห็นว่า สาเหตุหลักของการนำเข้าถั่วเหลืองที่เพิ่มขึ้นอย่างมากนี้มาจากความต้องการอาหารเพื่อเลี้ยงสัตว์ที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ขึ้นกับถั่วเหลืองสามารถที่จะเกิดขึ้นกับพืชผลอื่นๆรวมทั้งสินค้าอาหารเกษตร

ตราบได้ที่รายได้ของประชาชนชาวจีนยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

และรสนิยมในการบริโภคมีแนวโน้มที่จะบริโภคสินค้าเกษตรมากขึ้น

เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆในเอเชียที่ประชากรมีรายได้สูงขึ้นเองก็จะเปิดตลาดใหม่สำหรับสินค้าอาหารเกษตรของไทยและใช้อุปทานในปริมาณที่ไม่เคยมีมาก่อน

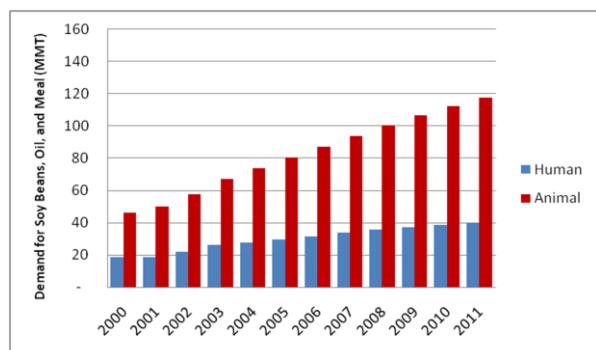
รูปที่

ความต้องการถั่วเหลืองเพื่อการบริโภคของประเทศจีน

5:

Figure 3: Chinese Soy Demand by End Use

Source: USDA

ที่มา: USDA

3. การลดความยากจน

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีรายได้ของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง แต่ปัญหาความยากจนในชนบทยังคงมีอยู่ทั่วไป ความท้าทายสำหรับประเทศไทยในประเด็นนี้คือการเกษตรเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความยากจนหรือเป็นตัวเร่งสำหรับการลดความยากจน การเจริญเติบโตที่รวดเร็วและยั่งยืนมากขึ้นของภาคอุตสาหกรรมอาหารเกษตรสามารถที่จะเป็นตัวเร่งที่ช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนในชนบทได้ ภายใต้เงื่อนไขที่พัฒนานั้นได้ถูกกระจายไปในแต่ละภูมิภาคของประเทศ

การรวมตัวระดับภูมิภาคและการเปิดตลาดของจีนเป็นปัจจัยที่กระตุ้นในกระบวนการนี้

แต่ผลประโยชน์ที่จะตกแก่คนยากจนจะทั่วถึงมากขึ้นถ้าภาครัฐและภาคเอกชนได้ใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากการเกิดตลาดใหม่และการคมนาคมดังกล่าว

พิจารณาตัวอย่างจาก

การพัฒนาแนวพื้นที่อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS corridor) ส่วนซ้ายมือของรูปที่ 6

จะแสดงแผนภาพของสัดส่วนคนยากจนระดับตำบลของประเทศไทย ส่วนทางขวามือแสดงเส้นทางสายเหนือใต้และสายตะวันออก-ตะวันตกของแนวพื้นที่อนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่พาดผ่านพื้นที่หลักของประเทศ

ซึ่งเป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่าโครงสร้างพื้นฐานจะช่วยให้การเข้าถึงตลาดง่ายขึ้น โดยเฉพาะกับภูมิภาคที่มีปัญหาความยากจนอยู่ในระดับสูงของประเทศ

ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสสำหรับการบรรเทาปัญหาความยากจนโดยเชื่อมโยงครัวเรือนภาคเกษตรที่ยากจนเข้ากับตลาดในเมือง ถึงแม้ว่าในกรณีนี้ระยะทางไกลมาก แต่เส้นทางเศรษฐกิจเหล่านี้มีเป้าหมายที่จะทำให้การมีส่วนร่วมในระบบตลาดของประชาชนมีมากขึ้นซึ่งอาจจะทำได้ง่ายขึ้นโดยผ่านสื่อกลางหรือตัวกลาง

ทั้งที่อยู่ในรูปของ ผู้แทนจำหน่ายหรือผู้ทำสัญญา ข้อดีของการเข้าถึงตลาดในแง่ของการลดปัญหาความยากจนคือ

การมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นของภาคเอกชนในการลดความยากจน

ทำให้ความต้องการพึ่งพานโยบายการคลังของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้้อยลง

อีกหนึ่งตัวอย่างคือ อุตสาหกรรมสัตว์ปีก

ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมที่ไทยได้มาตรฐานระดับโลกและเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีในระดับภูมิภาค ด้านการตลาดและด้านการจัดการใช้อุปทาน จากรูปที่ 7 แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมสัตว์ปีกและการเพิ่มมูลค่าเพิ่มในกิจกรรมการผลิตอาหารจะกระจุกตัวในเขตเมืองและบริเวณโดยรอบซึ่งเป็นผลมาจากการมีอยู่ของตลาดดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

และโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคมขนส่งที่เอื้ออำนวยต่อการกระจายสินค้า อย่างไรก็ตาม

การพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้เปลี่ยนแปลงตลาดและการคมนาคมขนส่งเดิมโดยทำให้ สามารถเข้าสู่ตลาดระดับภูมิภาคใหม่ๆ

รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ต้นน้ำ (upstream logistics) ในพื้นที่ชนบทของไทย อันนี้ อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีกแบบพื้นบ้านดั้งเดิมซึ่งกระจุกตัวในพื้นที่นอกเขตชุมชนเมืองได้รับผลจากการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงดังกล่าวในรูปของการขยายการผลิตในอุตสาหกรรมสัตว์ปีก

ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนในภาคชนบท

ภาคเอกชนสามารถที่จะพัฒนาและสนับสนุนการผลิตให้ขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยการสร้างเครือข่ายทางผลิตและการตลาด อย่างไรก็ตาม

ภาครัฐควรมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันหรือองค์กรเอกชน เช่น สมาคมผู้ผลิต

และการสร้าง สาธารณูปโภคขนาดใหญ่ (hard infrastructure) และสาธารณูปโภคแบบเบา (soft infrastructure) (เช่น

การสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม ติดต่อ สื่อสาร

ระบบระเบียบการบริหารจัดการราชการ

และการบริการสาธารณูปโภคอื่นๆ)

เพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว

จากที่กล่าวมาทั้งหมด

จะเห็นว่าประเทศไทยเป็นตัวอย่าง ของประเทศที่ใช้ประโยชน์จากการเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงตลาดในการบรรเทาปัญหาความยากจน ด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งจะถือเป็นมาตรฐานที่สำคัญสำหรับประเทศอื่นๆในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง จากรูปที่ 8 จะเห็นได้ชัดเจนว่า โดยไม่คำนึงถึงสภาพการณ์โดยรวมของประเทศในอุตสาหกรรม การผลิตสัตว์ปีก

การเลี้ยงสัตว์ปีกแบบพื้นบ้านดั้งเดิมสามารถพบเห็นได้ทั่วไปทุกหนแห่งใน หลายประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นมากกว่าสิ่งที่บ่งบอกถึงความยากจนในหลายๆครัวเรือนในชนบท สิ่งที่เป็นในตอนนี้คือ

การมีสถาบันที่จะช่วยส่งเสริมการรวมตัวกันบางส่วนของผู้ผลิตในอุตสาหกรรม นี้

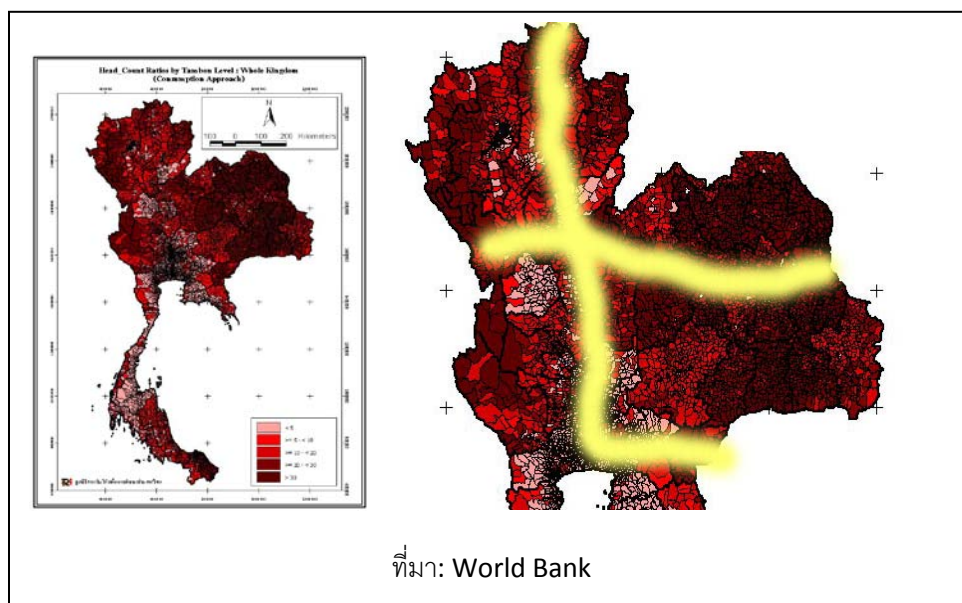
อาจจะอยู่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือแผนงานที่มี เป้าหมายเพื่อยกระดับการผลิตให้มีความยั่งยืน และการพัฒนาจัดการด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้นของ อุตสาหกรรม สัตว์ปีก ผลที่ตามมาก็คือ

การเพิ่มขึ้นของรายได้ในภาคชนบท

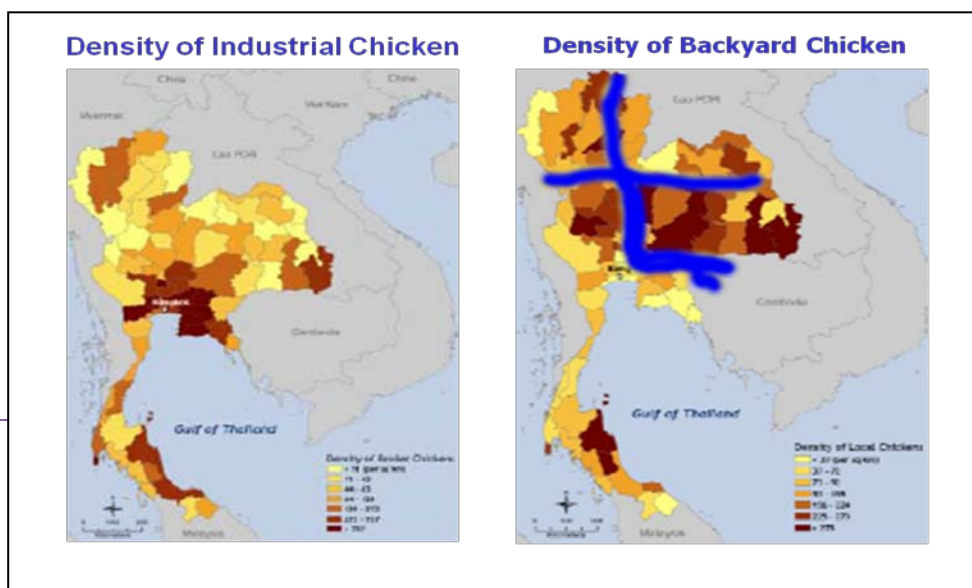
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภค ที่มากขึ้น

การมุ่งพัฒนาในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์การผลิต
และมาตรฐานด้านโภชนาการ

รูปที่ 6: สัดส่วนคนยากจนและโครงสร้างการคมนาคม (Poverty Headcounts and Transport Infrastructure)

รูปที่ 7: การกระจายตัวของการผลิตไก่แบบอุตสาหกรรมและแบบพื้นบ้านดั้งเดิม

4. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security)

นโยบายทางด้านอุตสาหกรรมอาหารเกษตรเป็นนโยบายหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ ยิ่งเมื่อวัตรกรรมทางด้านการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในทุกวันนี้ นโยบายดังกล่าวก็ยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้น อาหารเป็นสิ่งจำเป็นต่อความอยู่รอด ในขณะที่พลังงานก็มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนและควมมั่นคงของ ระบบเศรษฐกิจ

เนื่องด้วยศักยภาพด้านสินค้าอาหารเกษตรต่อหัวของประชากรที่สูง

ร่วมกับความมุ่งมั่นที่จะทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างเข้มแข็ง รวมถึงการมีจำนวนประชากรที่มีรายได้ต่ำ

ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสที่จะเผชิญกับความท้าทายในประเด็น ความมั่นคง ดังกล่าว

การดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นนี้ควรที่จะเป็นไปตาม แบบ

แผนที่สมดุลจากการใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

ความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security)

ทุกรัฐบาลมีภาระความรับผิดชอบพื้นฐานในการ ปกป้องประชากรของประเทศจากภัยคุกคามอันเนื่องมาจากการขาดแคลนอาหาร

แม้แต่ประเทศที่มีรายได้ปานกลางอย่างเช่นประเทศไทยก็ต้องเตรียมการรับมือกับแนวโน้มความผันผวนของราคาสินค้าพื้นฐานหลายอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

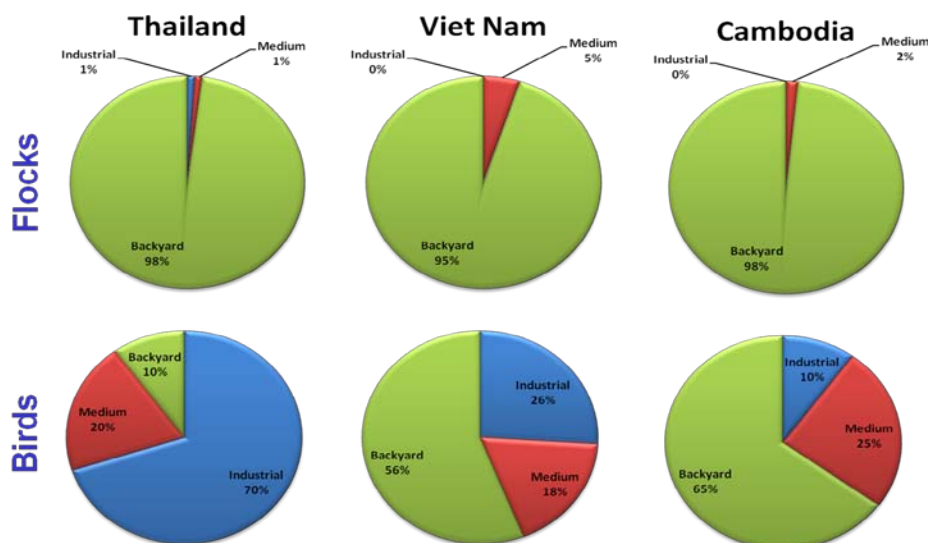
ในแง่ของอาหาร

ประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอย่างประเทศไทยควรที่จะตระหนักว่า

ความมั่นคงทางอาหารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความหมายแตกต่างจากการพึ่งพาตนเอง หลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ หรือแม้แต่ญี่ปุ่น และเกาหลี

ที่การบริโภคภายในประเทศเกินกว่าปริมาณสินค้าเกษตรของตนเองที่มีอยู่ ต้องตระหนักว่า

รูปที่ 4: ประชากรสัตว์ปีกและสัดส่วนรูปแบบการผลิตสัตว์ปีกแต่ละประเภท (Poultry Population and Flock Composition)

ความมั่นคงทางอาหารนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการส่งเสริมการผลิตในภาคการเกษตรของประเทศและนโยบาย ระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบจากการมีระบบตลาดที่ ซับซ้อนประเทศ ต่างๆ เหล่านี้ ทราบ ดี ว่า

รายได้ที่สูงกว่าและการเติบโตอย่างมากของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของตน

สามารถที่จะแลกเปลี่ยนกับการนำเข้าอาหาร ดังนั้น ประเทศไทยควรที่จะเล็งเห็นว่า

มูลค่าเพิ่มที่สูงของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมอาหารเกษตรนั้นสามารถที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตและผลดีทางด้านรายได้ที่มากกว่าการผลิตสินค้าเพียงเพื่อการยังชีพเพียงเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศไทยสามารถที่นำเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้ามา กกว่าในอุตสาหกรรมอาหารและเกษตรไปใช้ในการเพิ่มความเชี่ยวชาญในการทำการเกษตรผสมผสานและการเลี้ยง สัตว์

ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะนำเข้าวัตถุดิบที่ราคาต่ำกว่า จากประเทศเพื่อนบ้าน

นโยบายดังกล่าวควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากการมี ระบบการจัดเก็บสินค้าที่มีประสิทธิภาพที่ทำให้ประเทศสามารถรับมือกับภาวะความผันผวนทางด้านราคาของอาหาร

ความมั่นคงทางด้านพลังงาน (Energy-security-the Biofuel Option)

ศักยภาพในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพของไทยเป็น ที่รับรู้กันโดยทั่วไป

แต่แนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวนี้ยัง เห็นได้ไม่ชัดเจนนัก

เชื้อเพลิงชีวภาพมีส่วนช่วยในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของป ระเทศไทยในหลายๆมิติ

ทั้งเป็นเชื้อเพลิงสำหรับกา รคมนาคมขนส่งในชุมชนเมือง หรือการใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการหุงต้มภายในครัวเรี อน มีหลายมุมมองที่เห็นว่า

ความไม่แน่นอนของราคาอาหารและพลังงานมีส่วนทำให้ การพัฒนาการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพมีความเสี่ยง แท้จริงแล้ว

เงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการจัดสรรทรัพยากร ธรรมชาติของประเทศในการผลิตสินค้าที่จำเป็นทั้งสองป ระเภทนี้ โดยทั่วไปแล้ว

การพัฒนาการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนในสินค้าถาวรและนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี สำหรับประเทศเช่นประเทศไทย

ถึงแม้ว่าจะสามารถเลือกสัดส่วนระหว่างการผลิตอาหารแ ละ พ ลังงานได้อย่างอิสระ

แต่การเลือกผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพควรที่จะต้องถูกกำหนดขึ้น และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากเราไม่สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงราคาได้ ยเปรียบเทียบระหว่างราคาอาหารและราคาพลังงานได้อย่าง แม่นยำ แน่นนอน

ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์อาหารและ พ ลังงานในจำนวนที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอ ตราการค้า (terms of trade)

ของอาหารและพลังงาน อย่างรุนแรง รูปที่ 9 แสดงถึงความสำคัญของเชื้อเพลิงชีวภาพต่อเศรษฐกิจมห ภาคนั้นในฐานะที่เป็นนโยบายในการป้องกันความเสี่ยงที่สำคัญ

มูลค่าของการเลือกผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า
ภาครัฐควรที่จะส่งเสริมการส่งเสริมเทคโนโลยีในการผลิตใน
ระยะแรกเริ่ม

รวมถึงการทดลองการปรับใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการผลิต
เชื้อเพลิงชีวภาพ

ดังจะเห็นได้จากในหลายๆโครงการของโครงการหลวงที่มี
การพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพเพื่อใช้ในระดับท้องถิ่นนั้น บว่า
มีความเหมาะสมผลในแง่ของสิ่งแวดล้อมและประสิทธิภาพ
นอกจากนั้น

การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนราคาอาหารต่อราคาพลังงานอาจ
จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้ทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจ

และเนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความ
หลากหลาย

ประกอบกับมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจาก
ระดับที่เพียงพอต่อการยังชีพไปเป็นชุมชนเมืองที่มีความเข้ม
ขันของการใช้พลังงานและการคมนาคมขนส่งมากขึ้น

ดังนั้นประเทศไทยสามารถที่จะสร้างเทคโนโลยีที่เป็นมาตร
ฐานในการประยุกต์ใช้พลังงานชีวภาพในทุกรูปแบบเพื่อที่
จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ
ตลอดจนก่อให้เกิดความมั่นคงภายในประเทศ

5. บทสรุป (Conclusions)

เนื่องด้วยศักยภาพที่มีอยู่อย่างมากในอุตสาหกรรมอาหาร
เกษตรของประเทศไทย

นโยบายในเรื่องที่เกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมนี้จะยังคงเป็น
สิ่งที่สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศในระยะยาว

เป็นโอกาสอันดีที่สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นหลายๆอย่างเอื้ออ
ำนวยให้อุตสาหกรรมอาหารเกษตรมีส่วนช่วยผลักดันความ

เป็นอยู่ของประชากรในประเทศให้ดีขึ้น

ปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการที่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ได้แก่

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ความร่วมมือทางด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆซึ่งมีส่วนช่วย
ในการขยายรากฐานความเจริญเติบโตของประเทศ

และเทคโนโลยีที่ยกระดับความมั่งคั่งทางอาหารและพลัง
านของประเทศ

ในบริบทระดับภูมิภาค

ประเทศไทยควรที่จะผลักดันการจัดการใช้อุทยานในอุตสาหกรรม
อาหารเกษตรจากการรวมตัวระดับภูมิภาค

การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังประเทศเพื่อนบ้านเพื่อที่จะได้
ประโยชน์จาก การเข้าถึง ตลาดใหม่ๆ

การพัฒนาระบบ บริหารจัดการ กำลังการผลิตขึ้นปลาย

(downstream processing)

และ การได้รับ มูลค่าเพิ่มทางโลจิสติกส์

ตลาดที่มีความโดดเด่นที่สุดในบรรดาตลาดใหม่ๆทั้งหมดคือ
ตลาดจีน

ซึ่งจีนจะกลายเป็นผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์อาหาร เกษตรที่ใหญ่
ที่สุดในโลก

และเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้ไทยได้รับโอกาสใน
การส่งออกสินค้า ใน อุตสาหกรรม นี้มากขึ้น

ขณะที่ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในฐานะศูนย์กลางคว
ามร่วมมือระหว่างกันทางด้านอาหารการเกษตรและทางด้
านการเงินระดับภูมิภาค

ประเทศไทยยังสามารถใช้โอกาสนี้ในการกระจายความเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศไปยังระบบการค้าใน
ภูมิภาค

การเป็นส่วนหนึ่งในระบบคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค

คที่เชื้ออำนวยต่อระบบโลจิสติกส์ของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ทำให้เศรษฐกิจของไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคนี้

อีกทั้งประเทศไทยยังได้โอกาสในการสร้าง เครือข่ายใหม่ๆ ภายในประเทศ

การมีนโยบายที่สนับสนุนอย่างเหมาะสมจะช่วยให้การรวมตัวในระดับภูมิภาคของประเทศไทยเป็นตัวเร่งที่มีศักยภาพในการลดปัญหาความยากจนภายในประเทศ

ท้ายที่สุด

ความสำคัญเชิงกลยุทธ์ร่วม ระหว่างการมีความมั่นคงทางอาหารและ ความ มั่นคงทาง พลังงาน และแนวโน้มความไม่แน่นอนของระดับราคาสินค้าทั้งสองประเภททำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายในแนวทางที่ทำให้เกิดความสมดุลและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สำหรับเป้าหมายความมั่นคงทั้งสองด้านดังกล่าว ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการมุ่งเน้นไปยังการเจริญเติบโตในผลิตภาพการผลิตของภาคอุตสาหกรรมอาหาร เกษตร ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญที่จะส่งเสริมศักยภาพทางด้านอาหารและพลังงานไปพร้อมๆกัน นอกจากนี้

ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารที่มากกว่าเพียงแค่การพิจารณาในระดับ ของ การ พึ่งพาด้ วเอง

เช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้วอื่นๆในเอเชีย

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่มีการส่งออกที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำเข้าวัตถุดิบอาหารจากการค้าขายกับประเทศคู่ค้าในภูมิภาคแล้วได้ประโยชน์จากมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นของสินค้านั้น ประการสุดท้าย

ประเทศไทยต้องตระหนักถึงมูลค่าของทางเลือกในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยง

รวมถึงการให้การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพทุกระดับของการประยุกต์ใช้เชื้อเพลิงดังกล่าว

ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมขนส่งในเมืองไปจนถึงการใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิง ในครัวเรือนชนบท

กลยุทธ์ประสมทางด้านการค้าและเทคโนโลยีดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศมีความมั่นคงที่แท้จริงสำหรับสินค้าที่จำเป็นทั้งสองประเภทนี้

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้

เป็นการนำเสนอความท้าทายที่สำคัญของไทยที่ ต้องดำเนินต่อไป

ภายใต้ความเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคและการร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งระหว่างภาครัฐและเอกชน

ทำให้ประเทศไทยสามารถที่จะเอาชนะความท้าทายเหล่านี้พร้อมด้วยการมีวิสัยทัศน์ใหม่ๆเพื่อความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของประเทศ

โดย

David Roland-Holst และ ทองศักดิ์ ศรีบุญจิตต์

คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทสรุปนโยบายนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในปร

ะเทศไทย นอกเหนือจากการเผยแพร่ผลที่ได้จากการวิจัย
การศึกษาเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทาง
ด้านนโยบายและการสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชน
ทั่วไปเกี่ยวกับโอกาสทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในภาย
ภาคหน้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย
ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน
และไม่ควรที่จะถูกพิจารณาว่าเป็นความคิดเห็นของต้นสังกัด
ของผู้เขียน

ขอขอบคุณ คุณธรรณชนก
คำแก้วสำหรับความช่วยเหลือในการแปลบทความภาควิชา
ภาษาไทยและขอบคุณสำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ของ
เพื่อนร่วมงานทุกท่าน